

Reactie

Wijziging omgevingsregeling eDNA-onderzoek als erkende maatregel voor vleermuizen

TAUW erkent de urgentie van de isolatieopgave in Nederland. Het verduurzamen van onze gebouwde omgeving is van cruciaal belang voor het behalen van onze klimaatdoelstellingen. In dit licht zien wij het potentieel van innovatieve methoden zoals het voorgestelde eDNA-onderzoek voor vleermuisdetectie bij isolatieprojecten. Deze technologie biedt interessante perspectieven voor efficiëntere werkprocessen in de bouw- en isolatiesector.

Tegelijkertijd onderstrepen wij het belang van de bestaande ecologische onderzoeken, die niet zonder reden zijn ingesteld en een essentiële rol spelen in het beschermen van onze biodiversiteit.

Over eDNA-methodiek

De eDNA-methode is een innovatieve techniek voor het detecteren van vleermuizen in gebouwen, met name bij isolatieprojecten. Deze methode maakt gebruik van environmental DNA (eDNA), wat genetisch materiaal is dat vleermuizen in hun omgeving achterlaten.

Hoe werkt de eDNA-methode?

1. Monsternamen: Onderzoekers nemen monsters van oppervlakken waar vleermuizen mogelijk in- en uitvliegen, zoals openingen in spouwmuren.
2. Laboratoriumanalyse: De verzamelde monsters worden naar een laboratorium gestuurd, waar het DNA wordt geëxtraheerd en geanalyseerd met behulp van polymerase-kettingreactie (PCR) technologie.
3. Identificatie: De verkregen genetische sequenties worden vergeleken met databases van bekende vleermuissoorten om te bepalen welke soorten aanwezig zijn.

Voordelen van de eDNA-methode

- Niet-invasief: De methode verstoort de vleermuizen niet, in tegenstelling tot traditionele observatiemethoden.
- Efficiënt: Een woning kan binnen een uur worden bemonsterd, en resultaten zijn binnen enkele dagen beschikbaar.
- Nauwkeurig: De techniek kan veelvoorkomende vleermuissoorten detecteren.
- Jaarrond toepasbaar: In tegenstelling tot conventionele methoden kan eDNA-onderzoek het hele jaar door worden uitgevoerd.

In december 2024 heeft de overheid een internetconsultatie gepubliceerd voor het voorstel om eDNA (ook wel soortenDNA genoemd) vast te leggen als erkende zorgplichtmaatregel bij isolatiewerkzaamheden aangaande de bescherming van vleermuizen.

Na zorgvuldige overweging concluderen wij dat het op dit moment te vroeg is om de eDNA-methode als erkende standaard toe te staan. Onze belangrijkste overwegingen zijn:

1. Onvoldoende onderbouwing:

De wetenschappelijke onderbouwing van de eDNA-methode is nog te beperkt. Er is een:

- a. Beperkte onderzoeksomvang: Het huidige aantal onderzoeken, hun omvang en de frequentie van herhalingen is nog te beperkt om te spreken van een volledige wetenschappelijke onderbouwing. Hoewel de initiële resultaten bemoedigend zijn, is meer uitgebreid onderzoek nodig om de methode volledig te valideren.
- b. Detectie-efficiëntie: De eDNA-methode lijkt inderdaad een hoger aantal verblijfplaatsen te detecteren in vergelijking met conventionele methoden. Dit benadrukt de potentie van de techniek, maar roept ook vragen op over de interpretatie van deze resultaten en de mogelijke implicaties voor beschermingsmaatregelen.
- c. Soortspecifieke betrouwbaarheid: Er is nog onvoldoende bewijs dat de methode even effectief is voor alle in Nederland voorkomende en beschermde vleermuissoorten. Sommige soorten die bekend staan om hun gebruik van gebouwen als verblijfplaats, zijn in de huidige onderzoeken niet aangetoond met de eDNA-methode. Dit roept vragen op over de betrouwbaarheid van de methode voor deze specifieke soorten.

- d. Onvolledige dekking: De voorgestelde wijziging omvat niet alle relevante gebouwbewonende vleermuissoorten, zoals de ingekorven vleermuis en de grijze grootoorvleermuis. Dit is een belangrijk aandachtspunt dat verder onderzoek en overweging vereist.

2. Kortetermijnoplossing:

De voorgestelde eDNA-methode lijkt op korte termijn een snelle oplossing te bieden voor het isoleren van gebouwen waar geen vleermuizen-DNA wordt aangetroffen. Echter, deze aanpak brengt significante risico's met zich mee:

- a. Gebouwen waar wel vleermuizen-DNA wordt gevonden, vereisen alsnog conventioneel jaarrond onderzoek en mogelijk een Omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit. Dit kan leiden tot vertragingen en ongelijkheid in de voortgang van isolatieprojecten.
- b. De verplichting om elke aangetaste verblijfplaats te compenseren wordt problematisch wanneer reeds geïsoleerde gebouwen niet meer beschikbaar zijn voor compensatiemaatregelen. Dit kan leiden tot een nettoverlies aan geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen.
- c. Er ontstaat een risico op stilstand van het isolatie-offensief, vooral in gebieden met de hoogste energiearmoede, die vaak ook het meest geschikt zijn voor vleermuisverblijfplaatsen.

- d. De voorgestelde zorgplichtmethode is te beperkt en zou op zijn minst uitgebreid moeten worden met een verplichting tot het inbouwen van een breed scala aan vleermuisvoorzieningen, ook in panden waar geen eDNA wordt aangetroffen.
- e. De methode voorziet niet in onderzoek naar beschermde gebouwbewonende vogelsoorten, wat aanvullend onderzoek kan vereisen en de beoogde tijdswinst teniet kan doen. Als alternatief biedt de SMP-methodiek (Soortenmanagementplan) een meer holistische benadering die grootschalig onderzoek combineert met gerichte maatregelen. Deze aanpak maakt het mogelijk om ook in buurten met energiearmoede te isoleren, terwijl de bescherming van vleermuizen en andere beschermde soorten gewaarborgd blijft.

3. Beperkte erkenning:

De voorgenomen wijziging erkent uitsluitend de eDNA-methode, terwijl langer erkende methodes zoals een ecologische quickscan of regulier vleermuisonderzoek conform het Vleermuisprotocol of de Richtlijn Vleermuisonderzoek Grote Gebieden groet gebieden (beide opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereniging) ook in overweging moeten worden genomen.

4. Onduidelijkheid in uitvoering:

De voorgestelde eDNA-methode voor vleermuisonderzoek roept belangrijke vragen op over de uitvoering en betrouwbaarheid:

- a. Gebrek aan duidelijke richtlijnen: Er is onvoldoende specificatie over wie bevoegd is om eDNA-onderzoek uit te voeren en welke kwalificaties vereist zijn. Dit gebrek aan duidelijke richtlijnen kan leiden tot inconsistente resultaten en potentieel misbruik van de methode.
- b. Risico op belangenversterving: De huidige formulering suggereert dat "een ieder" die de methodiek hanteert, voldoet aan de specifieke zorgplicht. Dit opent de deur voor niet-onafhankelijke partijen, om het onderzoek zelf uit te voeren, wat kan leiden tot belangenconflicten.
- c. Expertise vereisten: Er is geen specificatie van de vereiste kennis over vleermuizen of de noodzakelijke training voor het uitvoeren van eDNA-onderzoek. Dit is cruciaal voor de betrouwbaarheid van de resultaten.

- d. Onduidelijkheid bij tegenstrijdige resultaten: Het is niet gespecificeerd hoe om te gaan met situaties waarin eDNA de aanwezigheid van vleermuizen aangeeft, maar vervolgonderzoek geen verblijfplaats kan vaststellen. Dit creëert onzekerheid in het besluitvormingsproces.
- e. Validatie en betrouwbaarheid: Hoewel initiële studies veelbelovend zijn, is verdere validatie nodig om de betrouwbaarheid van de eDNA-methode voor alle vleermuissoorten en in verschillende omstandigheden te garanderen.

TAUW blijft onverminderd toegewijd aan het ontwikkelen van innovatieve oplossingen die zowel de isolatie- en bouwsector als de natuurbescherming ten goede komen. Wij zijn van mening dat een overhaaste implementatie van dit beleid contraproductief kan werken, met risico's voor de biodiversiteit en potentiële vertragingen in bouw- en isolatieprojecten als gevolg. Dit staat haaks op de beoogde versnelling van de verduurzamingsopgave.

Wij adviseren daarom:

1. Uitgebreide pilotprojecten uit te voeren om de methode grondig te testen en te verfijnen.
2. Een onafhankelijke, multidisciplinaire expertgroep in te stellen om de resultaten te evalueren.
3. Duidelijke richtlijnen te ontwikkelen voor de toepassing en interpretatie van eDNA-onderzoek.
4. De huidige methoden voor vleermuisdetectie te handhaven en erkennen tot- en nadat de eDNA-methode volledig is gevalideerd.

Als advies- en ingenieursbureau pleiten wij voor een zorgvuldige en onderbouwde aanpak bij de ontwikkeling en implementatie van nieuwe technologieën in ons werkveld en de bouw- en isolatiesector. TAUW blijft gecommitteerd om haar expertise in te zetten voor een toekomstbestendige gebouwde omgeving die in harmonie is met de natuur, waarbij we streven naar oplossingen die zowel klimaatadaptief als natuurinclusief zijn.

TAUW is een Europees advies- en ingenieursbureau met een sterke positie in milieuvadvisering en het haalbaar maken van duurzaamheid. Met meer dan 1.300 toegewijde professionals geeft TAUW vorm aan een vitale leefomgeving, door betekenisvolle oplossingen te bieden en sterke expertise te combineren met waardevolle partnerschappen. Onze expertise sterkt zich uit over diverse aspecten van milieuvadvisering, waaronder ruimtelijke ordening en ecologie, met specialistische kennis op het gebied van vleermuizen.